

Vision og konkret anbefaling

AFFALD SKAL BLIVE TIL NYE RÅVARER PÅ ET CIRKULÆRT OG REGULERET MARKED

DET ER NU

Men udviklingen går baglæns

s. 2

DET ER MULIGT

Men det kræver vilje til forandring

s. 6

DET ER KONKRET

Erhvervslivets anbefaling på to sider

s. 10

Årtiers nøl spænder ben for fremtidens affaldssektor

Danmark var først med at skifte lossepladser ud med forbrænding. Nu skal vi videre. Det er alle er enige om. Men reelt er vi ved at komme sidst med cirkulær økonomi og materialecirkulation.

Verden har de sidste 20 år bevæget sig langt på affaldsområdet. Flere lande omkring os har skabt markeder for genanvendte ressourcer og er langt fremme med teknologi og investeringer i nye anlæg.

I samme periode har Danmark bevæget sig baglæns. Blot fra 2010 til 2014, som de nyeste tal dækker, er Danmark faldet fra en 8. plads til en 10. plads i EU målt på at genanvende affald.

Den udvikling skal vendes. Ambitionen bør være, at Danmark er i front, så vi genanvender mere og bedre, holder affaldsressourcerne i landet, skaber arbejdspladser og understøtter udviklingen af cirkulære forretningsmodeller.

Debatten om en grundlæggende ny organisering af affaldssektoren har kørt siden 2002. De nuværende regler bygger på udfordringer, teknologi og miljøforståelse fra 1980'erne. Rammer og opgavefordeling mellem kommuner og private er uklare, og uklarheden hæmmer private investeringer og opbygning af kapacitet.

DANMARK ER I DAG ET AF DE LANDE I EUROPA, DER FORBRÆNDER MEST AFFALD. VI BRÆNDER I DAG CA. 25 PRO-CENT AF DEN SAMLEDE MÆNGDE AFFALD SVARENDE TIL 3 MILLIONER TONS.

Motsat betyder de manglende beslutninger, at kommunerne investerer storstilet ud fra lokale mål i ulige konkurrence med private. Kommunerne overtager flere og flere aktiviteter, og sektoren bevæger sig i en tiltagende lokal retning, hvor national ensartethed og stordrift negligeres til fordel for suboptimering, uensartede anlæg og løsninger i mindre skala.

Situationen er lige nu

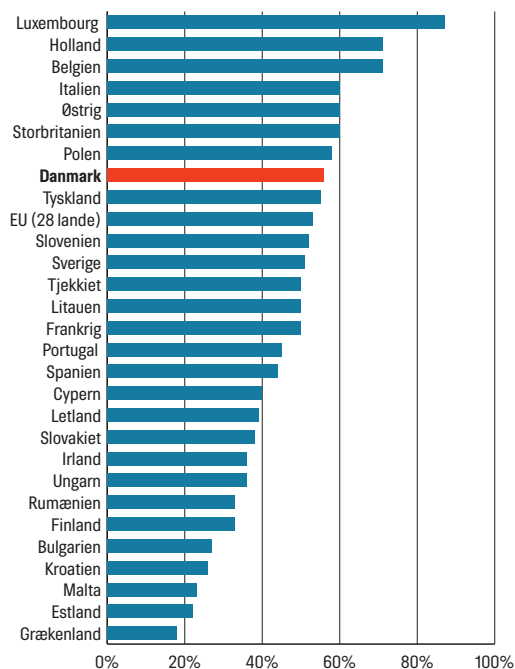
- **At private investerer markant mindre i Danmark end i landene omkring os**
- **At der ikke bliver tænkt i helhed, ensartethed og storskala**
- **At kommunerne investerer i anlæg, der primært dækker lokale behov**
- **At der er tiltagende ulige konkurrence mellem kommunale og private**
- **At virksomhederne mister konkurrencekraft over for landene omkring os**

Det er modsat de strategier og mål, der har været talt om i årevis.

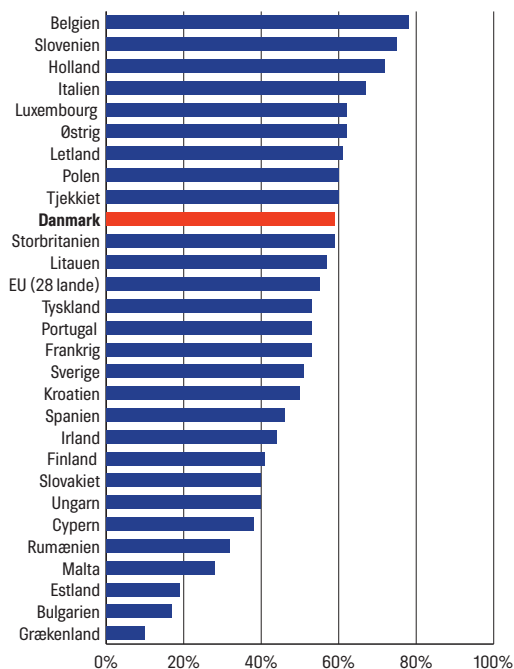
Det haster, hvis ikke Danmark skal låses fast af kommunale, knobskudte millioninvesteringer og dermed miste muligheden for at træffe strategiske beslutninger med blik for helheden og fremtiden. Jo længere vi sækker bagud og jo flere kommunale investeringer, der foretages – jo længere bliver vejen tilbage. Derfor er det nu, der skal træffes langsigtede politiske beslutninger, som kan skabe rammerne for en bedre udvikling.

Danmark sakker bagud i EU målt på genanvendelse

Genanvendelse 2010

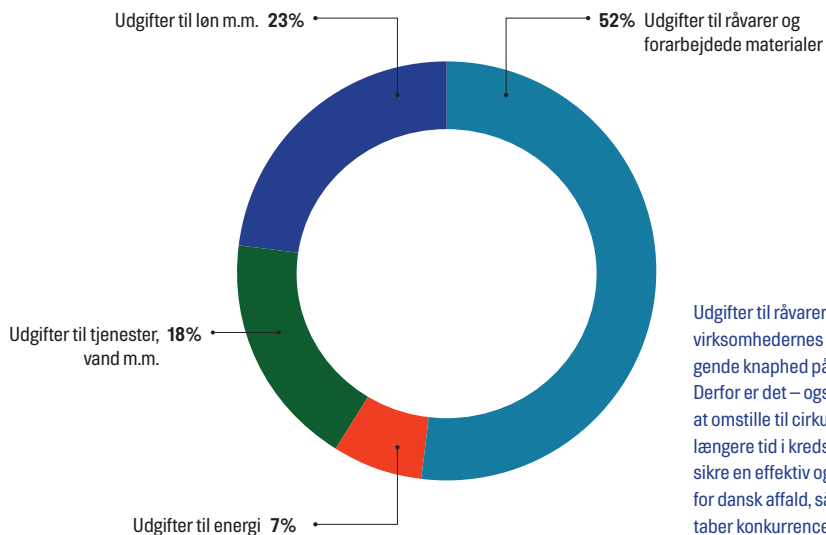

Genanvendelse 2014

Målt på evnen til at genanvende affald er Danmark fra 2010 til 2014 faldet fra en 8. plads til en delt 10. plads i EU sammen med Storbritanien. (Kilde: Eurostat)

Stigende råvarepriser presser konkurrenceevnen

Udgifter til råvarer udgør størstedelen af produktionsvirksomhedernes omkostninger. Samtidig betyder stigende knaphed på ressourcer, at råvarepriserne stiger. Derfor er det – også for konkurrenceevnen – nødvendigt at omstille til cirkulær økonomi, så råvarerne forbliver længere tid i kredsløbet. Det er samtidig nødvendigt, at vi sikrer en effektiv og konkurrencedygtig affaldsbehandling for dansk affald, således at danske virksomheder ikke taber konkurrencekraft. (Kilde: Danmarks Statistik)

Lovgivning og kommuner bremser bio-frontløber

Affaldslovgivningen var tæt på at standse millioninvestering i bioanlæg på Fyn. Men lovgivningen blev ændret og 100 millioner kroner investeret. Nu vil kommunen investere i et tilsvarende og konkurrerende anlæg.

Danmark har efterhånden en række state-of-the-art anlæg, som kan omdanne madaffald til nye ressourcer i form af gødning og bioenergi.

Men desværre understøtter lovgivningen og rammevilkårene ikke udviklingen. Faktisk viser sagen om NC Miljø på Fyn tydeligt, hvordan den nuværende lovgivning står i vejen for udvikling af affaldssektoren og hæmmer erhvervslivet i at satse.

NC Miljø er en frontløber, der både er blevet bremset af lovgivningen og nu også risikerer ulige konkurrence fra et kommunalt finansieret projekt – efter der er investeret 100 millioner private kroner i et anlæg, der kan netop det, samfundet ønsker.

NC Miljø var tidlig med at investere massivt i udvikling af teknologi, der kan omdanne organisk affald til biopulp. Og i samarbejde med Energi Fyn byggede de en rørledning fra det nye anlæg og direkte ind i energianlægget ved siden af. En symbiose, hvor affald bliver til nye ressourcer.

Udfordringen var bare, at en stor del af det madaffald, som NC Miljø modtog, kom fra

madspild i detailhandlen. Derfor var det fortsat emballeret.

Lovgivningen var på det tidspunkt, at emballeret madaffald skulle køres til forbrænding. Det krævede dermed ændret lovgivning at få lov til at sortere og genanvende plasten fra emballagen og bruge de udløbne fødevarer som energikilde og gødning.

Da den forhindring var overkommet – og pengene investeret – kom Odense Kommune ind i billedet. De har netop besluttet at investere et tocifret millionbeløb i et anlæg, der kan det samme. Begrundelsen er, at kommunen ikke vil risikere et privat monopol. Men virkeligheden er, at der allerede er seks anlæg i Danmark, der kan det samme.

Kommunerne kan under hvile-i-sig selv princippet etablere anlæg uden økonomisk risiko. Og med anvisningsret, lokalplaner og tilsyn i hånden kan de sikre sig adgang til affaldet for næsen af de private, der har taget risikoen og er gået forrest. Det er ulige konkurrence.

Affaldssektoren skal indrettes efter aftagernes behov

Affald skal ses som en råvare. Derfor skal det konkurrenceudsættes, og sektoren skal tage afsæt i aftagernes behov. Sådan er det ikke i dag.

Cirkulær økonomi betyder – på affaldsområdet – at mest muligt affald skal genanvendes og indgå i ny produktion. Det kræver et paradigmeskifte.

Før cirkulær økonomi blev et begreb var affald noget, borgerne skulle af med nemmest muligt og med færrest mulige negative konsekvenser for miljøet. Affald var et problem, og fokus var på borgerens bekvemmelighed.

Men hvis affald skal være en råvare for produktionsvirksomheder, så skal affaldssektoren sætte kunden – produktionsvirksomhederne – i fokus.

Aftagerens behov skal være styrende for udviklingen. Sektoren skal indrettes til at

matche udbuddet med efterspørgslen hos dem, der vil købe genanvendte råvarer i stedet for jomfruelige. Der skulle gerne blive flere af dem.

Led for led gennem kæden fra skraldespand til samlebånd skal der styres efter markedet og efterspørgslen, så vi sorterer affaldet i fraktioner, der kan afsættes på markedet. På den måde sikrer vi reel genanvendelse. For det er i sidste ende produktionsvirksomhederne, der skal drive den cirkulære omstilling.

Kommunernes rolle som myndighed og planlægger skal stå stærkt og bl.a. være garant for, at indsamling og kildesortering fungerer for borgerne, der skal af med affaldet.

Derfor peger erhvervslivet på konkurrenceudsættelse af alt affald som vejen frem. Genanvendelse af affald er en opgave for private virksomheder på et reguleret marked. At være råvareleverandør er ikke en kommunal kerneopgave.

”Hvis affald skal være en råvare for produktionsvirksomheder, så skal affaldssektoren gennemsyres af samme kundeorienterede tankegang som i enhver produktionsvirksomhed. Kunden skal i fokus.”

HVIS AFFALD FOR ALVOR SKAL BLIVE EN RÅVARE, KRÆVER DET BL.A.:

- Stabil og dokumenteret kvalitet i de genanvendte materialer.
- Forsyningssikkerhed for aftagerne.
- At genanvendte materialer kan konkurrere på pris og kvalitet med jomfruelige.
- Investeringer i teknologi og innovation – ikke alle løsninger er på plads endnu.
- Flere, større og mere specialiserede genanvendelses anlæg, så Danmark i storskala kan koble sig på et europæisk marked – retningen er allerede sat i EU's affaldsdirektiver, og handel med affald bliver stadig mere international.
- At de virksomheder, der har evnerne til genanvendelse, kan få adgang til affaldet. For nogle affaldstyper vil der kun være økonomi i storskala anlæg, hvis affald fra private og erhverv puljes.

CASE

Sammenblanding i indsamlingen hæmmer genanvendelse

Reiling Glasrecycling Danmark ApS er en tysk-ejet familievirksomhed, der har specialiseret sig i genbrug af bl.a. glas. Virksomheden har afdelinger i Tyskland, Polen, Sverige og Danmark.

De oplever, at den kommunale trend med sammenblanding af plast-, metal- og glasaffald udfordrer kvaliteten i det genbrugsglas, virksomheden oparbejder.

“Risikoen er, at vi kan ende med ikke at kunne oparbejde glasset til den kvalitet, glasværkerne kræver. Kravet er maksimalt 20 gram urenheder per ton glas. Det er ikke meget. Til gengæld er gevinsten stor. Udover at materialerne bliver genanvendt, sparer glasværkerne 30-35 procent energi, når de bruger genan-

vendt glas”, siger afdelingsleder Kim Lykke fra Reiling Glasrecycling Danmark ApS.

Han ønsker sig derfor, at flere kommuner end i dag tager hensyn til næste led i kæden, når de indsamler. Bl.a. skal de sikre, at glas og plastik adskilles i indsamlingen. Ellers kan produktionsvirksomhederne blive tvunget til at vælge det genanvendte glas fra eller nøjes med en mindre andel af ”gammelt glas” i produktionen. Begge dele hæmmer genanvendelsen.

Problemet findes tilsvarende i andre dele af affaldsbranchen. Derfor ønsker erhvervslivet bredt, at der i højere grad tages hensyn til afsætningsmulighederne, når indsamlingen af affald hos borgerne tilrettelægges.

CASE

Spild af fiskekasser blev til millionforretning

Familien Steffensen vidste for få år siden ikke noget om plastik. De levede af at købe og sælge fisk i Hanstholm-virksomheden Hawfisk.

Det gør de stadig – men irritation over tomme fiskekasser, der fyldte op til ingen nytte, blev startskuddet til en ny virksomhed.

De købte en kværn og begyndte at komprimere kasserne. Det kom der en egentlig virksomhed ud af. Siden har de investeret i en fabrik, der kan omdanne fiskekasserne til PS-granulat, der er en råvare for plastproducenter.

EPS-recycle er i dag blevet til en millionforretning, der forarbejder plastik fra Sverige, Danmark, Polen, Holland og Frankrig. Og forventningen er, at de også vil modtage plast fra USA, Skotland, Irland, England, Estland og Italien inden længe.

Virksomheden EPS-recycle var aldrig blevet til noget, hvis ikke adgangen til erhvervsaffald var blevet liberaliseret i 2009. Så havde de nemlig ikke haft lov til at arbejde med affaldet, som kommunen før havde monopol på. Dette skal affaldslovgivningen kunne rumme mere af.

Stena Recyclings investeringer går uden om Danmark

Stena Recycling investerer store beløb i anlæg og teknologi til genanvendelse. Bare ikke i Danmark.

Svenske Stena Recycling opererer i både Sverige, Norge, Danmark, Finland og Polen. De investerer millionbeløb i anlæg og teknologi til affaldshåndtering - blandt andet til behandling og genanvendelse af plastik- og elektronikaffald.

De nærmer sig milliarder i investeringer i Sverige og er i fuld gang med et større investeringsprojekt i Polen.

I Danmark ser det anderledes ud. Her har virksomheden inden for de seneste 10 år kun gennemført én større investering. Nemlig i et metalbehandlingsanlæg i Grenå til omkring 70 millioner kroner, der leverer iturevet metal videre til forarbejdning i Sverige.

For Stena Recycling er det i princippet ligegyldigt, hvilket land der investeres i, bare "business-casen" hænger sammen. Og her spiller forsyningssikkerhed en afgørende rolle.

Det handler om stabile rammer, så de er sikre på at kunne få de mængder, de skal bruge for at tilfredsstille efterspørgslen og fylde anlæget. Det handler også om, at de skal kunne indgå aftaler med mange forskellige leverandører af affald, så de ikke risikerer, at fødekæden tørrer ud. Dét halter det med i Danmark, fordi kommunerne har monopol på husholdnings-

affaldet, og fordi de bruger monopolen til selv at investere i lokale små anlæg i stedet for via udbud at finde de rigtige og større løsninger. Desuden er det afgørende, at affaldsreglerne fokuserer på kvaliteten i de genanvendte materialer.

I Danmark er der primært fokus på, at det skal være nemt at komme af med affaldet for borgerne. Modsat er der i Sverige mere fokus på ensartethed i indsamlingen og på kvaliteten i de genanvendte materialer.

Sverige vinder dermed ressourcerne, investeringerne og arbejdspladserne.

Slutteligt er korte udbudsperioder på to – tre år for en kontrakt ikke nok til at tjene store investeringer hjem. Kombineret med utilstrækkelig vægtning af miljø, arbejdsmiljø og sikkerhed i udbuddene er det med til at gøre Danmark mindre interessant at investere i. Dertil kommer, at mangelfuldt tilsyn gør konkurrencen sværere i Danmark, fordi man i princippet kan tjene penge på at være mindre ambitiøs.

AFFALDET HÅNTERES I UDLANDET

Danmark eksporterer 2,2 mio. tons affald, hvoraf jern og metal udgør næsten halvdelen. Papir og pap kommer efter sammen med restprodukter fra affaldsforbrænding. Af elektronik og plast eksporteres ca. halvdelen af den indsamlede mængde.

Konkrete anbefalinger fra erhvervslivet

NATIONALE RAMMER

- Ambitiøse genanvendelsesmål
- Stærk tilsynsmyndighed
- Klassificering og sorteringskrav for affald fastsættes nationalt for at skabe ensartede mængder og lige vilkår på markedet.

KOMMUNALE RAMMER

- Udbyde indsamling og behandling af husholdningsaffald
- Styling af affaldet mod øget genanvendelse
- Tilpasning af kildesortering og indsamling til lokale forhold
- Ingen anvisningsret

VIRKSOMHEDERNES RAMMER

- Fokus på at få mest muligt ud af affaldsressourcerne
- Indfri genanvendelsesmål gennem innovation, samarbejde og investeringer
- Klare krav til kvalitet ved brug af standardiseringsprincipper

Erhvervslivets anbefaling til indretningen af sektoren bygger på klare og gennemskelige rammer på nationalt, kommunalt og privat niveau. Mere konkret er der en række områder, hvor regler og krav derfor bør ændres.

Konkurrenceudsæt husholdningsaffaldet

Håndteringen af husholdningsaffaldet skal konkurrenceudsættes, og kommunerne skal i mindre grad end i dag drive affaldsvirksomhed. Kommunerne skal fortsat agere myndighed og styre husholdningsaffaldet mod stadigt højere genanvendelsesprocenter, mens det er virksomheder, der løser opgaven konkret.

Indbyg krav i udbuddene og skab et reguleret marked

Målet er ikke et totalt frit marked, men et reguleret marked, hvor kravene til behandling og serviceniveau i affaldshåndteringen styres i de konkrete udbud og meget gerne også i tætte samarbejder mellem private virksomheder og kommuner. I udbuddene kan leverandørerne forpligtes til at nå eksempelvis en bestemt genanvendelsesprocent, og økonomiske incitamenter kan tilføjes for at understøtte innovationen - for eksempel ved at en virksomhed belønnes økonomisk for at genanvende mere end 70 procent af en given type affald. Der kan også anvendes standarder og certificeringer for at sikre kvalitet og service.

Styrk tilsynet

Der er behov for et stærkt og ensartet affalds-tilsyn med både offentlige og private aktører, som kan sikre, at affaldet behandles korrekt. Ingen skal ikke kunne snyde på vægten. Affaldstilsynet skal have klare krav til indsatsen og dokumentationen og samtidig være risikobaseret og uafhængigt.

Kommunernes indsamlingsordninger skal ensrettes, og de skal ikke have monopol på affaldet

Med afsæt i nationale sorteringskrav skal kommunerne tilpasse kildesorteringen og indsamlingsordningerne for husholdningsaffald til de lokale forhold. Kommunerne skal fortsat have en fulddækkende indsamling af

husholdningsaffald, men borgerne skal samtidig have mulighed for at vælge at aflevere affald til andre registrerede modtagere end kommunen. Det sker allerede i dag, at borgere f.eks. afleverer eller sælger cykler og trampoliner til skrothandleren eller slidte jeans til en tøjbutik – og det skal borgerne ikke kunne straffes for.

Specificer kravene til erhvervslivets affaldshåndtering

Kravene til affaldssortering hos erhvervs-virksomhederne skal kvalificeres. EU's mål skal omsættes i klare forpligtigelser over for virksomhederne, så det er klart, hvornår de lever op til reglerne. Det vil også gøre det lettere at føre tilsyn. Klassificeringen af affaldet skal ensrettes, så det er klart og ens for alle virksomheder, hvilke affaldstyper, der skal genanvendes, materialenyttiggøres, forbrændes eller deponeres. I forhold til forbrændingseget erhvervsaffald skal virksomhederne frit kunne vælge, hvem de vil aflevere det til.

Stil krav til kvaliteten af det behandlede affald

Der skal i højere grad fastsættes nationale og specifikke behandlings- og kvalitetskrav til den efterfølgende affaldsbehandling for specifikke affaldstyper, så markedet ved, hvad der forventes og således kan investere på et oplyst og stabilt grundlag. Alle regler og ordninger skal så vidt muligt have ensrettede incitamenter, så vægtningen mellem miljø og økonomi er foretaget og ikke overlades til den enkelte aktør. Også her skal udgangspunktet være udnyttelsen af slutproduktet.

Dansk Industri

Chefkonsulent
Iben Kinch Sohn
+45 3377 3713
ibso@di.dk

Genvindingsindustrien

Sekretariatschef
Lisbet Hagelund
+45 4187 0830
Lih@danskerhverv.dk

Plastindustrien

Miljøpolitisk chef
Christina Busk
+45 3330 8630
cb@plast.dk

Dansk Erhverv

Chefkonsulent
Lisbet Hagelund
+45 4187 0830
Lih@danskerhverv.dk

Affalds- og Ressourceindustrien

Sekretariatsleder
Marianne Munch Jensen
+45 5151 9874
mamj@di.dk

Dansk Byggeri

Chefkonsulent
Simon Stig-Gylling
+45 7216 0267
ssg@danskbyggeri.dk

DTL

Chefkonsulent
Niels Bukholt
+45 7015 9500
nbu@dtl.eu

Danmark var først med at skifte lossepladser ud med forbrænding. Men i dag er udviklingen gået i stå, og reelt sakker vi bagud med at omstille til cirkulær økonomi og materialecirkulation.

Det haster med at beslutte fremtidens organisering af affaldssektoren, så udviklingen ikke bliver defineret af stigende kommunale og lokalt fokuserede investeringer.

Målet er, at affald bliver til nye råvarer på et cirkulært og reguleret marked. Det kræver, at affaldssektoren indrettes efter aftagernes behov, og at alt affald konkurrenceud-sættes.

Nationalt skal der sættes ambitiøse genanvendelsesmål og opbygges et stærkt affaldstilsyn. Kommuntalt skal opgaverne udbydes med fokus på kvalitet i affalds-behandlingen. Og i virksomhederne skal fokus ligge på at få mest muligt ud af affaldsressourcerne.

Det haster, og det er muligt.

